
**КАРАР
РЕШЕНИЕ**

14 апрель 2016ел

№ 3-7

**"Буа шәһәре муниципаль берәмлегенә
жирле үзидарә органнарына гражданның
мөрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын
раслау турында"**

"Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 32 статьясы, "Татарстан Республикасында гражданның мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында" 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Буа шәһәр прокуратурасының хокук чыгару инициативасы нигезендә Буа шәһәр Советы карар кабул итте:

1. Буа шәһәренәң жирле үзидарә органнарына гражданның мөрәжәгатьләрен карау тәртибе һәм сроклары турында нигезләмәне кушымта нигезендә расларга.

2. «Байрак» газетасында һәм Буа шәһәре муниципаль берәмлегенәң рәсми сайтында бастырып чыгарырга.

3. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көнненән үз көченә керә.

4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны муниципаль берәмлек башлыгы урынбасары С.А. Зайцевага йөкләргә.

Шәһәр башлыгы

А.К. Айзетулов

**Буа шәһәре муниципаль берәмлегенә
жирле үзидарә органнарына гражданның
мөрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын турында нигезләмә**

Әлеге Нигезләмә "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ Федераль законы, "Россия Федерациясе гражданның мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында" 2006 елның 2 маендагы 59-ФЗ Федераль законы, "Татарстан Республикасында гражданның мөрәжәгатьләре турында" 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ Татарстан Республикасы Законы ("Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 19.07.2007 N 10-ТРЗ) нигезендә эшләнгән. Нигезләмә гражданның жирле үзидарә органнарына тәкъдимнәр, гаризалар, шикәятләр белән мөрәжәгать итүләренә конституциячел хокукларын гамәлгә ашыруны тәмин итүгә юнәлдерелгән һәм гражданин мөрәжәгатьләрен - шәхес хокукларын гамәлгә ашыруның һәм саклауның мөһим чарасын, жирле үзидарә органнарының халык белән элемтәсен ныгытуны, жирле әһәмияттәгә мәсьәләләренә хәл итү өчен кирәкле мәгълүмат чыганагын карау эшен оештыруны жайга салуга юнәлдерелгән һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның катнашуы өчен иң мөһим формаларның һәм гарантияләренә берсе булып тора.

1. Градданның мөрәжәгатькә хокукы

1.1. Градданның шәхсән яисә үз вәкиле аша мөрәжәгать итәргә, шулай ук Буа шәһәренә жирле үзидарә органнарына, Буа шәһәре муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органнарының вазыйфай затларына (алга таба - вазыйфай затлар) индивидуаль һәм коллектив мөрәжәгатьләр жиберергә хокуклы.

1.2. Градданның мөрәжәгатькә хокукны ирекле рәвештә гамәлгә ашыралар. Градданның мөрәжәгатькә хокукларын гамәлгә ашыру башка затларның хокукларын һәм ирекләрен бозмаска тиеш.

1.3. Градданның мөрәжәгатьләрен карау түләүсез гамәлгә ашырыла.

2. Әлеге нигезләмәдә кулланыла торган төп терминнар

Әлеге нигезләмәдә кулланыла торган төп төшенчәләр "Россия Федерациясе гражданның мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында" 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән мәгънәләрендә кулланыла.

3. Мөрәжәгатьне караганда гражданның хокуклары

3.1. Мөрәжәгать жирле үзидарә органы яисә вазыйфай зат тарафыннан каралганда гражданның түбәндәгеләргә хокуклы:

1) өстәмә документлар һәм материаллар тапшырырга йә аларны теркәү турындагы үтенеч белән, шул исәптән электрон рәвештә мөрәжәгать итәргә;

2) әгәр дә бу башка затларның хокукларына, ирекләренә һәм законлы мәнфәгатьләренә кагылмаса һәм күрсәтелгән материалларда дәүләт яисә федераль закон белән саклана торган башка серне тәшкит итүче белешмәләр булмаса, мөрәжәгатьне карауга кагылышлы документлар һәм материаллар белән танышырга.;

3) мөрәжәгатьтә куелган сорауларның асылы буенча язмача җавап алырга, моңа әлеге нигезләмәнең 9 бүлегендә күрсәтелгән очраklar керми, мөрәжәгатьләрдә куелган мәсьәләләренә хәл итү компетенциясенә кергән жирле үзидарә органына яисә вазыйфай затка язмача мөрәжәгатьне яңадан адреслау турында хәбәр итәргә;

4) Россия Федерациясе законнары, Татарстан Республикасы законнары нигезендә административ һәм (яисә) суд тәртибендә мөрәжәгатьне карауга бәйле рәвештә мөрәжәгать итү бунча кабул ителгән карарга яисә гамәлләргә (гамәл кылмауга) шикаять белән мөрәжәгать итәргә;

5) мөрәжәгатьне карауны туктату турындагы гаризалар белән мөрәжәгать итәргә.

3.2. Гражданнар Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә, туган телдә яисә Россия Федерациясе халыкларының үзләре белгән теләсә кайсы башка телендә тәкъдимнәр, гаризалар, шикаятьләр белән мөрәжәгать итәргә хокуклы. Тәкъдимнәргә, гаризаларга, шикаятьләргә җаваплар мөрәжәгать итү телендә бирелә. Мөрәжәгать телендә җавап бирү мөмкин булмаган очракта, Татарстан Республикасының дәүләт телләре кулланыла.

4. Гражданның мөрәжәгатенә бәйле иминлек гарантияләре

4.1. Буа шәһәре җирле үзидарә органына мөрәжәгать итүгә бәйле рәвештә яисә күрсәтелгән орган яки вазыйфай зат эшчәнлеген тәнкыйтьләгән вазыйфай затка яисә үз хокукларын, ирекләрен һәм законлы мәнфәгатьләрен, йә башка затларның хокукларын, ирекләрен һәм законлы мәнфәгатьләрен торгызу яки яклау максатларында гражданны эзәрлекләү тыела.

4.2. Мөрәжәгатьне караганда мөрәжәгатьтә булган мәгълүматларны, шулай ук гражданның шәхси тормышына кагылышлы белешмәләрне аның ризалыгыннан башка чыгарып булмый.

5. Язма мөрәжәгатькә таләпләр

5.1. Гражданин үз мөрәжәгатендә мәҗбүри рәвештә җирле үзидарә органының атамасын күрсәтә, аңа язмача мөрәжәгать җибәрелә, йә тиешле вазыйфай затның фамилиясен, исемен, атасының исемен, йә тиешле затның вазыйфасын, шулай ук үз фамилиясен, исемен, этисенен (булган очракта соңгысы) исемен, җавап җибәреләргә тиешле почта адресын, мөрәжәгатьне янадан җибәрү турында хәбәрнамәне җибәрә, тәкъдим, гаризаның яисә гаризаның асылын күрсәтә шикаятьләр, шәхси имза һәм дата куя.

5.2. Кирәк булган очракта үз дәлилләрен раслап гражданин язмача мөрәжәгатькә документлар һәм материаллар яисә аларның күчермәләрен беркетә.

5.3. Буа шәһәре җирле үзидарә органына яисә вазыйфай затка электрон документ рәвешендә кергән мөрәжәгать законнарда билгеләнгән тәртиптә каралырга тиеш. Мөрәжәгатьтә гражданин үзенең фамилиясен, исемен, атасының исемен (соңгысы - булган очракта), электрон почта адресын, җавап электрон документ рәвешендә җибәреләргә тиеш булса, почта адресын, җавап язмача җибәреләргә тиеш булса, мәҗбүри рәвештә күрсәтә. Гражданин мондый мөрәжәгатькә кирәкле документларны һәм материалларны электрон формада беркетергә йә күрсәтелгән документларны һәм материалларны яисә аларның күчермәләрен язма рәвештә җибәрергә хокуклы.

6. Язма мөрәжәгатьнең юнәлеше һәм теркәлүе

6.1. Гражданин турыдан-туры Буа ш. җирле үзидарә органына яки мөрәжәгатьтә куелган мәсьәләләргә хәл итү компетенциясенә кергән вазыйфай затка язмача мөрәжәгать җибәрә.

6.2. Язма мөрәжәгать җирле үзидарә органына яисә вазыйфай затка кергәннән соң өч көн эчендә мәҗбүри рәвештә теркәлергә тиеш.

6.3. Карар җирле үзидарә органы яисә вазыйфай зат мәгълүматлары компетенциясенә кермәгән мәсьәләләргә үз эченә алган язма мөрәжәгәте әлегә Нигезләмәнең 9.4 пунктында күрсәтелгән очрактан тыш, мөрәжәгать җибәргән гражданин хәбәрнамә белән компетенциясенә куелган мәсьәләләргә хәл итү керә торган тиешле органга яки тиешле вазыйфай затка теркәлгән көннән җиде көн эчендә җибәрелә.

6.4. Язма мөрәжәгатьтә куелган мәсьәләләргә хәл итү берничә җирле үзидарә органы яисә вазыйфай зат компетенциясенә кергән очракта, мөрәжәгать күчермәсе теркәлгән көннән алып җиде көн эчендә тиешле җирле үзидарә органнарына яисә вазыйфай затларга җибәрелә.

6.5. Буа шәһәре муниципаль берәмлегенен җирле үзидарә органы яисә вазыйфай зат язмача мөрәжәгатьне башка җирле үзидарә органына яки вазыйфай затка җибәргәндә, кирәк булган

очракта күрсәтелгән органнарда яисә вазыйфаи заттан язма мөрәжәгатьне карау нәтижәләре турында документлар һәм материаллар соратып алырга мөмкин.

6.6. Шикаятне карауга Буа шәһәренең жирле үзидарә органнарына һәм карарларына һәм гамәлләренә (яисә гамәл кылмавына) карата шикаят бирелә торган вазыйфаи затларга жиберү тыела.

6.7. Әлеге бүлектәге 6.6 пунктнда каралган тыю нигезендә, мөрәжәгатьтә куелган мәсьәләләргә хәл итү компетенциясенә кергән жирле үзидарә органына яисә вазыйфаи затка шикаят жиберү мөмкин булмаса, шикаят тиешле карарны яисә билгеләнгән тәртиптә судка шикаят бирү хокукын аңлатып, граждандан кире кайтарыла.

6.8. Миграциягә кагылышлы Россия Федерациясе законнарын бозу фактлары турында мәгълүматны үз эченә алган язма мөрәжәгать, әлеге Федераль законның 11 статьясындагы 4 өлешендә күрсәтелгән очрактан тыш, миграция өлкәсендә дүләт хезмәтләрен тикшереп торучу, күзәтчелек итү һәм күрсәтү функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль башкарма хакимият органының территориаль органына һәм Россия Федерациясе субъектының югары вазыйфаи затына (Россия Федерациясе субъекты дүләт хакимиятенә югары башкарма органы житекчесенә) мөрәжәгатьне жибергән граждандан аның мөрәжәгатен яңадан адреслау турында хәбәр иткән көннән алып биш көн эчендә жиберелә.

7. Мөрәжәгать кабул итүнең мәжбүри булуы

7.1. Буа шәһәре муниципаль берәмлегенә жирле үзидарә органына яисә вазыйфаи затка аларның компетенциясе нигезендә килгән мөрәжәгать мәжбүри каралырга тиеш.

7.2. Кирәк булса, жирле үзидарә органына яки вазыйфаи зат мөрәжәгатен карап тикшерүне урынга барып тәэмин итә ала.

8. Мөрәжәгатьне карау

Буа шәһәренең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үз компетенцияләре чикләрендә гражданның мөрәжәгатьләрен кабул итәргә, аларны "Россия Федерациясе гражданның мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында" 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон, "Татарстан Республикасында гражданның мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында" 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы (2007 елның 19 февралендәге 10-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә) һәм әлеге нигезләмәдә билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда карарга, тиешле чаралар күрергә, мотивлаштырылган җаваплар бирергә тиеш.

8.1. Буа шәһәре муниципаль берәмлеге жирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр, шәһәр оешмалары һәм учреждениеләре житекчеләре, комитет рәисләре, идарә башлыклары гражданның мөрәжәгатьләрен карау буенча эшнә оештырырга, мөрәжәгатьләргә һәрьяклап һәм вакытында карауны тәэмин итәргә тиешләр.

8.2. Гражданның мөрәжәгатьләре буенча эш башкару эш башкаруның башка төрләреннән аерым алып барыла. Буа шәһәре муниципаль берәмлегенә жирле үзидарә органнары гражданның махсус төзелә торган структур бүлекчәләр аша яисә эшчәнлекләре тиешле нигезләмәләр белән билгеләнә торган махсус билгеләнгән затлар аша мөрәжәгатьләрен кабул итүне оештыралар.

8.3. Буа шәһәре муниципаль берәмлегенә жирле үзидарә органы яисә вазыйфаи зат:

- мөрәжәгатьне объектив, һәрьяклап һәм вакытында карауны тәэмин итә, кирәк булган очракта-мөрәжәгать жибергән гражданин катнашында;

- судлардан, сорау алу органнарыннан һәм алдан тикшерү органнарыннан тыш, мөрәжәгатьне карау өчен кирәкле документларны һәм материалларны, шул исәптән электрон формада сората;

- гражданның бозылган хокукларын, ирекләрен һәм законлы мәнфәгатьләрен торгызуга юнәлдерелгән чаралар күрә;

- әлеге Нигезләмәнең 9 нчы бүлегендә күрсәтелгән очрақлардан тыш, мөрәжәгатьтә куелган сорауларның асылы буенча язмача жавап бирә;

- гражданды аның мөрәжәгатен жирле үзидарәнең башка органына яисә аларның компетенциясе нигезендә башка вазыйфай затка жибәрү турында хәбәр итә.

8.4. Муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органы Буа шәһәре яисә вазыйфай зат билгеләнгән тәртиптә дәүләт органы, жирле үзидарә органы яисә вазыйфай зат сорауына жибәрелгән мөрәжәгатьләрне карап тикшерүче, 15 көн дәвамында мөрәжәгатьне карау өчен кирәкле документларны һәм материалларны, дәүләт яисә федераль закон тарафыннан саклана торган башка серне тәшкил итүче белешмәләрне үз эченә алган һәм алар өчен тапшыруның аерым тәртибе билгеләнгән документлардан һәм материаллардан тыш тапшырырга тиеш.

8.5. Мөрәжәгатькә җавапны жирле үзидарә органы житәкчесе, вазыйфай зат яки вәкаләтле зат имзалай.

8.6. Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең жирле үзидарә органына яки вазыйфай затка электрон документ рәвешендә кәргән мөрәжәгатькә жавап электрон документ рәвешендә мөрәжәгатьтә күрсәтелгән электрон почта адресы яки мөрәжәгатьтә күрсәтелгән почта адресы буенча язма рәвештә жибәрелә.

9. Аерым мөрәжәгатьләрне карау тәртибе

9.1. Язмача мөрәжәгатьтә мөрәжәгать жибәргән гражданның фамилиясе һәм жавап жибәрелергә тиешле почта адресы күрсәтелмәгән очракта, жавап бирелми. Әгәр күрсәтелгән мөрәжәгатьтә әзерләнгән торган, кылына торган яисә кылынган хокукка каршы гамәл турында, шулай ук аны әзерләүче, кылучы яки кылган кеше турында белешмәләр булса, мөрәжәгать аның компетенциясе нигезендә дәүләт органына жибәрелергә тиеш.

9.2. Суд карарына шикаять бирелгән мөрәжәгать мөрәжәгать жибәргән гражданды әлеге суд карарына шикаять бирү тәртибен аңлатып, теркәлгән көннән җиде көн эчендә кире кайтарыла.

9.3. Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең жирле үзидарә органы яисә вазыйфай затның тормышына, сәламәтлегенә һәм мөлкәтенә янаулары булган язмача мөрәжәгать алган очракта, шулай ук аның гаилә әгъзаларына мөрәжәгать итүне асылда үзгәрткән куелган сорауларга жавапсыз калдырырга һәм мөрәжәгать жибәргән гражданды хокукдан явызларча файдалануга юл куймау турында хәбәр итәргә хокуклы.

9.4. Язма мөрәжәгать текстын укып булмаган очракта, мөрәжәгатькә жавап бирелми һәм ул, үз компетенцияләре нигезендә, жирле үзидарә органына яисә вазыйфай затка карауға жибәрелергә тиеш түгел, мөрәжәгать теркәлгән көннән алып җиде көн эчендә мөрәжәгатьне жибәргән гражданды хәбәр ителә, әгәр аның фамилиясе һәм почта адресын укып булса.

9.5. Әгәр гражданинның язма мөрәжәгатендә элек жибәрелгән мөрәжәгатьләргә бәйле рәвештә аның асылында күп тапкыр язма жавап бирелгән сорау булса, мөрәжәгатьтә яңа дәлилләр яки хәлләр китерелмәсә, Буа шәһәре муниципаль берәмлегенең жирле үзидарә органы житәкчесе, вазыйфай зат яисә вәкаләтле зат күрсәтелгән мөрәжәгать һәм элек жибәрелгән мөрәжәгатьләр бер үк жирле үзидарә органына яки бер үк вазыйфай затка жибәрелгән булса, әлеге мәсьәлә буенча гражданин белән хат алышу туктатыла. Бу карар турында мөрәжәгать жибәргән гражданды хәбәр ителә.

9.6. Мөрәжәгатьтә куелган сорауның асылы буенча жавап федераль закон белән саклана торган серне тәшкил итүче белешмәләрне таратмыйча гына бирелә алмаса, мөрәжәгать жибәргән гражданды, күрсәтелгән белешмәләрне фаш итүнең ярамаганлыгына бәйле рәвештә, анда куелган сорауның асылына жавап бирү мөмкинлеге булмау турында хәбәр ителә.

9.7. Мөрәжәгатьтә куелган сорауларның асылы буенча жавап бирелмәгән сәбәпләр алга таба бетерелгән очракта, гражданин мөрәжәгатьне яңадан Буа шәһәре муниципаль берәмлеге жирле үзидарәсенә тиешле органына яисә тиешле вазыйфай затка жибәрергә хокуклы.

10. Язма мөрәжәгатьне карау сроклары

10.1. Язмача мөрәжәгать теркәлгәннән соң 30 көн эчендә Буа шәһәре муниципаль берәмлегенәң жирле үзидарә органына яисә вазыйфай затка аларның компетенциясе нигезендә кергән язма мөрәжәгать карала.

10.2. Аерым очрақларда, шулай ук әлеге нигезләмәнен 8.4 пункттында каралган сорауны жибергән очрақта, Буа шәһәренәң жирле үзидарә органы житәкчесе, вазыйфай зат йә шуңа вәкаләтле зат мөрәжәгатьне жибергән гражданны карау срогын озайту турында хәбәр итеп, мөрәжәгатьне караган гражданны карау срогын 30 көннән дә артыкка озайтырга хокуклы.

11. Гражданны шәхсэн кабул итү

11.1. Буа шәһәре муниципаль берәмлегенәң жирле үзидарә органнарында гражданны шәхсэн кабул итү графигы шуңа вәкаләтле затлар һәм житәкчеләр тарафыннан билгеләнә.

11.2. Гражданны шәхси кабул итүне оештыру тәртибе түбәндәгечә билгеләнә:

- Буа шәһәр Советында гражданны шәхсэн кабул итү өчен -- Буа шәһәре муниципаль берәмлек башлығының хокукый акты;

- Буа шәһәре Башкарма комитеты органнарында гражданны шәхсэн кабул итү өчен - Буа шәһәре Башкарма комитеты житәкчесенәң хокукый акты;

11.3. Буа шәһәре муниципаль берәмлегенәң жирле үзидарә органнарында гражданны шәхсэн кабул итү тәртибе һәм вазыйфай затлар тарафыннан "Россия Федерациясе гражданны мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында" 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән.

11.4. Муниципаль берәмлекнен жирле үзидарә органнары житәкчеләре Буа шәһәре, муниципаль предприятиеләр, оешмалар һәм шәһәр учреждениеләре шәхси жаваплылыкка ия һәм гражданны мөрәжәгатьләрен кабул итүне һәм карауны оештырган өчен югарырак органнар алдында хисап тотат.

11.5. Буа шәһәренәң жирле үзидарә органнарында гражданны шәхси кабул итү өчен билгеләнгән көннәрдә һәм сәгатьләрдә беренче мәртәбә шәхси кабул итүгә хокукка түбәндәгеләр ия:

1) I, II төркем инвалидлар һәм (яисә) аларның законлы вәкилләре (ата-аналарның, уллыкка алучыларның, опекун яисә попечитель);

2) Бөөк Ватан сугышы ветеранны, Россия Федерациясе Геройлары, Советлар Союзы Геройлары һәм Дан орденнарының тулы кавалерлары, Социалистик Хезмәт Геройлары, Россия Федерациясе Хезмәт Геройлары, сугышчан хәрәкәтләр ветеранны;

3) инвалид балалар, ятим балалар, ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балалар, ятим балалар һәм ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балалар исәбендәгә затлар, шулай ук аларның законлы вәкилләре һәм, әгәр алар мондый балаларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен тәмин итүгә һәм яклауга бәйлә мәсьәләләр буенча мөрәжәгать итсәләр;

4) өч яшькә кадәрге балалар белән очрашуга килгән гражданны.

12. Гражданны мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында законнары бозган өчен вазыйфай затларның жаваплылығы

Билгеләнгән тәртипне һәм тәкъдимнәрне, гаризаларны һәм шикаятләрне карау срогын бозу, шулай ук тәкъдимнәр, гаризалар, шикаятләр бирү яисә аларда булган тәнкыйть өчен законнар нигезендә гаепле вазыйфай затларга карата жаваплылыкны үз өстенә алат.

13. Мөрәжәгатьләрне карау тәртибенәң үтәләшен тикшереп тору

Буа шәһәре муниципаль берәмлегенәң жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлар мөрәжәгатьләрне карау тәртибенәң үтәләшен тикшереп торуну үз компетенцияләре чикләрендә гамәлгә ашыралар, мөрәжәгатьләренәң эчтәлеген анализлыйлар, гражданнының хокукларын,

иреклэрен һәм законлы мәнфәгатьләрен бозу сәбәпләрен вакытында ачыклау һәм бетерү буенча чаралар күрәләр.

14. Мөрәжәгатьләрне караганда китерелгән зыянны түләтү һәм тотылган чыгымнарны түләтү

14.1. Граждан мөрәжәгатьне караганда жирле үзидарә органының яисә вазыйфай затның законсыз гамәленә (гамәл кылмавына) китергән зыянны каплауга һәм мораль зыянны компенсацияләргә хокуклы.

14.2. Граждан мөрәжәгатьтә алдан ук ялган белешмәләр күрсәткән очракта, жирле үзидарә органы яисә вазыйфай зат тарафыннан мөрәжәгатьне карауга бәйле тотылган чыгымнар әлеге гражданнан суд карары буенча түләтелергә мөмкин.